

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Економічний факультет

Кафедра економіки та менеджменту

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

ЯК ЧИННИК МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ»

Виконала: студентка 4 курсу, групи ЕЛ- 41

Спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»

Освітньо-професійної програми «Публічне
управління та адміністрування»

Балабай Д.Р.

Керівник наукової роботи: к.держ.упр., доцент
закладу вищої освіти кафедри економіки та
менеджменту

Самофалова Т.О.

Рецензент

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет – економічний

Кафедра економіки та менеджменту

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) – бакалавр

Напрямок підготовки

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Г. О. Дорошенко
(підпис) (ініціали, прізвище)

«06» червня 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

_____ Балабай Дарії Русланівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Процес децентралізації влади як чинник місцевого розвитку» _____

керівник роботи Самофалова Тетяна Олександрівна, к. держ. упр., доцент
закладу вищої освіти кафедри економіки та менеджменту _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 09 квітня 2024 року No 2101-5/786

2. Строк подання студентом роботи: 05.06.2024

3. Перелік питань, які потрібно розробити: поняття децентралізація влади і її особливості; європейський досвід децентралізації у різних країнах; основні досягнення децентралізації влади в Україні; аналіз соціально-економічного стану Южненської ОТГ; шляхи удосконалення децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування Южненської ОТГ.

4. План роботи

Послідовність підготовки кваліфікаційної роботи	Термін завершення етапів роботи
1. Вибір теми і подання заяви на ім'я завідувача кафедри про обрання теми кваліфікаційної роботи	12.09.2023
2. Формулювання та оформлення завдань кваліфікаційної роботи	13.09.2023
3. Узгодження з керівником плану кваліфікаційної роботи	21.09.2023
4. Підготовка першого розділу роботи	25.02.2024
5. Збір і обробка емпіричних даних та їх узагальнення в другому розділі роботи	27.04.2024
7. Написання вступу, висновків та рекомендаційного підрозділу кваліфікаційної роботи	07.05.2024
8. Подання чорнового варіанту всієї кваліфікаційної роботи керівнику	14.05.2024
9. Подання кваліфікаційної роботи на кафедру економіки та менеджменту	05.06.2024

5. Дата видачі завдання _____

Студент _____ Балабай Д.Р.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Самофалова Т.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант _____ Заднєпровська Г.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	7
1.1. Децентралізація влади: сутність та особливості.....	7
1.2. Європейський досвід децентралізації у різних країнах.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ НА МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК	23
2.1. Основні досягнення децентралізації влади в Україні.....	23
2.2. Аналіз соціально-економічного стану Южненської міської територіальної громади.....	26
2.3. Шляхи удосконалення децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування Южненської ОТГ.....	34
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Децентралізація влади виступає ключовим фактором місцевого розвитку, в сучасному політичному, економічному та соціальному контексті. Цей процес стає ключовою політичною реформою в багатьох країнах, спрямованою на поглиблення демократії та підтримку громадської участі в управлінні. Децентралізація влади сприяє ефективнішому управлінню, стимулює економічний розвиток, забезпечує соціальну стабільність на місцевому рівні та сприяти підтримці прав людини та участі громадян у процесі прийняття рішень, що в свою чергу сприяє розвитку громадянського суспільства.

Ретельне дослідження та аналіз процесу децентралізації влади у контексті місцевого розвитку відіграють важливу роль у розумінні сучасних тенденцій управління та соціального прогресу.

Аналіз вітчизняної літератури щодо проблем територіальної організації місцевого самоврядування показав, що українські вчені створили основу для подальшого дослідження цієї теми. Особливий внесок у розвиток цього напрямку зробили Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов, Н. Г. Калакун, І. А. Грицяк, С. В. Глизнер та інші. Тож є вже сформована нормативна база та фахові дослідження з цього питання, але залишається багато недосліджених аспектів впливу децентралізації на якість місцевого розвитку, які ще потребують перевірки часом.

Мета роботи полягає у визначенні впливу процесу децентралізації на розвиток місцевих громад та пошуку інструментів активізації потенціалу їх соціального та інфраструктурного розвитку.

Завданнями роботи є:

- дослідити теоретичні основи процесу децентралізації влади, його сутність та особливості;
- узагальнити європейський досвід децентралізації у різних країнах;
- проаналізувати основні досягнення децентралізації влади в Україні;

- здійснити аналіз соціально-економічного стану Южненської міської територіальної громади;
- виокремити шляхи розвитку місцевого самоврядування Южненської ОТГ.

Об'єктом дослідження є процес децентралізації влади як феномен системи державного управління

Предмет дослідження - децентралізація влади як чинник місцевого розвитку.

Методи дослідження: аналіз, спостереження, порівняння, узагальнення, синтез отриманої інформації, класифікація, систематизація та проектний метод.

База дослідження – вітчизняна та іноземна література, наукові статті, документи та сайти державних і місцевих органів влади та актуальні дослідження вчених.

Практичним значенням роботи є визначення передумов запровадження реформи децентралізації, її позитивних тенденцій та напрямків на прикладі Южненської ОТГ в контексті впливу на її місцевий розвиток.

Апробація результатів на науково-практичній конференції. Результати проведеного дослідження було оприлюднено на конференції у м.Запоріжжя. Тези на тему «Підходи до децентралізації управління в країнах світу» від 23-24 травня 2024 р.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

1.1. Децентралізація влади: сутність та особливості

Децентралізація влади - це процес перерозподілу функцій, бюджетних надходжень та повноважень від органів центрального управління. Цей процес передбачає передачу повноважень, фінансів та відповідальності за їх виконання від центральної влади до місцевих органів. Децентралізація включає як політичний, так і адміністративний аспекти, забезпечуючи більшу самостійність місцевих органів управління [6].

Основними принципами децентралізації влади є прийняття управлінських рішень на рівні місцевого самоврядування, збереження реальної підпорядкованості центральним органам влади та розподіл функцій між центром та місцевими органами. Цей процес сприяє покращенню якості надання комунальних та соціальних послуг на місцях, дозволяючи мешканцям брати активну участь у процесі ухвалення рішень, які мають вплив на їхнє життя [12].

Децентралізація влади в Україні також передбачає створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), як базових одиниць самоврядування, що отримують повноваження для розв'язання місцевих питань. Цей процес сприяє ефективному управлінню на місцях та забезпечує ближчий контакт мешканців з органами влади.

Таким чином, децентралізація влади є важливим процесом, спрямованим на покращення управління на місцях, забезпечення більшої самостійності місцевих органів та активне залучення громадян до процесу управління. Тема залишається актуальною і важливою для України впродовж останніх десяти років. Децентралізація влади передбачає перехід частини повноважень і ресурсів від центральних органів влади до місцевих органів

самоврядування. Цей процес сприяє зміцненню демократії, підвищенню ефективності управління, залученню громадян до прийняття рішень та стимулює місцевий розвиток. Отже, тема "процес децентралізації влади як чинник місцевого розвитку" є актуальною, оскільки вона стосується основних питань політичного, економічного та соціального розвитку суспільства. Децентралізація влади має потенціал стати ефективним інструментом для зміцнення місцевих громад, покращення якості управління та забезпечення сталого розвитку регіонів.

Науковці надають різні визначення терміну "децентралізація влади" залежно від контексту та підходу до дослідження. Нижче наведена таблиця з різними поясненнями терміну від деяких науковців:

Таблиця 1.1

Визначення терміну «децентралізація влади»

Науковець	Пояснення терміну
1	2
І. Грицяк	- полягає у передачі незалежним місцевим органам управління повноважень, раніше належавших до компетенції держави. Цей процес призводить до розширення та зміцнення прав та повноважень місцевих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень центрального уряду.
Ю. Тихомиров	- означає розширення та зміцнення прав і повноважень місцевих органів управління при зменшенні ролі центрального уряду.
Г. Одінцова, Г. Мостовий, О. Амосов	- це самостійність у підходах до управління з урахуванням місцевих особливостей із збереженням загальної єдності.
О. Оболенський	- це передання частини функцій державного управління місцевим органам та розширення повноважень на місцях.

Продовження табл. 1.1

1	2
М. Малиновський	- це процес передачі функцій та повноважень вищими рівнями управління нижчим, зазвичай від центральних органів до місцевих.
М. Корнієнко	- розрізнення демократичної та адміністративної децентралізації, ідея якої сприймається як часткова революція управління.
М. Харитончук	- це поступове делегування зростаючої частини повноважень місцевим владним органам.
К. Линьов	- це передача відповідальності за планування та реалізацію ресурсного забезпечення на місця.
А. Матвієнко	- це повторююча передача владних повноважень від центральних до місцевих органів, що включає оцінку спроможності, обсяг повноважень та механізми передачі. Комплексний процес передачі владних повноважень, включаючи механізми взаємодії між центральними та місцевими органами влади.

Розробка автора на основі джерел [7,9,10,22,23,24,25,33,39]

Це лише декілька інтерпретацій терміну "децентралізація влади", запропонованих різними дослідниками. Кожен науковець може використовувати власну термінологію та надавати своє унікальне розуміння терміну залежно від своїх дослідницьких підходів та контексту дослідження. Пояснення можуть зосереджуватися на передачі повноважень, розподілі влади, забезпеченні самостійності місцевих органів влади, залученні громадян до прийняття рішень та розвитку місцевих громад та ін. На підставі багатьох визначень можемо виробити власне. Децентралізація передбачає перехід повноважень та фінансових ресурсів від центральних урядових органів до місцевих органів самоврядування.

Процес децентралізації в Україні почався в 2014 році та включав кілька ключових етапів, підкріплених законодавчими актами, зазначеними у таблиці

Таблиця 1.2

Ключові етапи реформи децентралізації в Україні

Назва етапу	Опис та законодавче забезпечення
Початок реформи (2014 рік)	Уряд України, під керівництвом тодішнього віце-прем'єр-міністра Володимира Гройсмана, розпочав процес децентралізації. Важливим кроком став прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Закон № 157-VIII від 5 лютого 2015 року), який надав основу для об'єднання місцевих громад.
Прийняття додаткових нормативно-правових актів (2015-2016 роки)	було прийнято ряд законів, які деталізували процес децентралізації, включаючи зміни до бюджетного та податкового законодавства. Особливо важливими стали зміни до Бюджетного кодексу України, що забезпечили більшу фінансову самостійність громад.
Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади (2019-2020 роки)	основну увагу приділяли створенню ефективної та відповідальної системи місцевого самоврядування через законодавче утвердження моделі адміністративно-територіального устрою. Важливим кроком став прийняття Закону України «Про основи адміністративно-територіального устрою України» в липні 2020 року.
Законодавче забезпечення децентралізації на конституційному рівні	було запропоновано внесення змін до Конституції України для закріплення реформи децентралізації, але станом на 2023 рік цей процес ще не був завершений.

Розробка автора на основі джерела: [32]

Процес реформування має на меті створення сильних територіальних громад з великими повноваженнями та ресурсами, що повинно підвищити ефективність управління на місцевому рівні та покращити якість послуг, які надаються громадянам.

Розвиток являє собою багатогранний процес, що включає в себе соціальні, економічні, культурні та екологічні аспекти. Цей процес спрямований на покращення життєвого рівня населення, сталість та здатність

суспільства адаптуватися до змін. Розвиток може бути спрямований на особистісне, регіональне, національне або глобальне зростання та включає не лише економічне зростання, а й розширення можливостей особистостей, покращення освіти, здоров'я, доступу до ресурсів та збереження навколишнього середовища.

У контексті місцевого самоврядування в Україні, місцевий розвиток включає комплекс заходів, реалізованих місцевими органами влади для забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Місцевий розвиток - це зміст і стратегія, за якими органи місцевого самоврядування працюють над конкретними цілями своїх громад та забезпечують фінансування цілей, спираючись на мету задоволення потреб місцевого населення. Такий розвиток охоплює різні сфери, включаючи соціальну підтримку, культуру, економіку та інфраструктуру. Це включає забезпечення якісних публічних послуг населенню, підтримку місцевої інфраструктури, такої як транспорт, водо-, газо- та теплопостачання, енергетика, забезпечення ефективного функціонування систем охорони здоров'я, освіти та соціальної підтримки на місцевому рівні, підвищення рівня зайнятості та якості життя у громаді, поліпшення якості житлового та природного середовища, підтримка у належному стані місцевої інфраструктури, такої як вулиці, тротуари, парковки, зелені насадження та рекреаційні зони, а також заходи на підтримку місцевого бізнесу та стимулювання економічного зростання [14].

Суб'єктами місцевого розвитку виступають місцеві органи самоврядування, місцеві підприємства, громадські організації, а також сами жителі громад. Об'єктами ж є інфраструктурні об'єкти (школи, лікарні, дороги), природні ресурси, культурні та історичні пам'ятки, а також бізнес-інкубатори та промислові парки.

Для забезпечення місцевого розвитку, місцеве самоврядування використовує різноманітні інструменти та механізми, такі як бюджетне

фінансування, місцеві податки, гранти та субсидії від держави та міжнародних організацій, публічно-приватні партнерства, а також регуляторні положення, що сприяють інвестиціям і розвитку бізнесу.

Однак, на тлі війни в Україні місцевий розвиток стикається з численними викликами. Необхідність відновлення пошкодженої інфраструктури, забезпечення безпеки та захисту цивільного населення, підтримка внутрішньо переміщених осіб, економічна стабілізація, а також доступ до основних соціальних послуг у кризові часи вимагають особливої уваги та координації на всіх рівнях управління, а також міжнародної підтримки та інвестицій. Таким чином, місцевий розвиток в умовах війни вимагає не тільки покращення існуючих механізмів, але й розробки нових підходів для адаптації та відновлення громад.

Нормативно-правова база, що регулює функціонування органів місцевого самоврядування, постійно прилаштовується до нових умов. Парламент ухвалив законопроект №7153, який спрощує процеси діяльності місцевого самоврядування та уряду в умовах воєнного стану, а також відзначено прийняття за основу законопроект №7269, який вносить зміни до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [34] регулюючи діяльність місцевого самоврядування в цей період. Останній законопроект передбачає спрощення процедур призначення на кадрові посади в органах місцевого самоврядування та на керівні посади в комунальному секторі економіки, що є особливо актуальним у зв'язку з активною міграцією населення, оскільки без достатньої кількості кваліфікованих працівників неможливо забезпечити належне функціонування населених пунктів. В умовах воєнного стану повноваження місцевого самоврядування також суттєво розширюються. Розширення повноважень голів сільських, селищних та міських рад територіальних громад дозволить їм приймати важливі рішення щодо бюджету, кадрових питань та інших аспектів. Тепер вони будуть мати змогу призначати осіб на відповідальні посади в органах місцевого

самоврядування, керівників комунальних підприємств, установ, організацій сфери управління та інші структури, пов'язані з органом місцевого самоврядування [27].

Місцеве самоврядування, як визначено в Статті 140 Конституції України, передбачає право територіальної громади - мешканців села або добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища чи міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в рамках Конституції і законів України. Децентралізація сприяла об'єднанню сільських, селищних та міських рад, що створило міцні територіальні громади з більшими ресурсами та, відповідно, здатністю до автономії. У контексті воєнного конфлікту ця реформа дійсно продемонструвала свою позитивну сутність, дозволяючи населеним пунктам спільно розв'язувати найактуальніші проблеми, такі як міграція населення, забезпечення продовольством, відновлення інфраструктури та інші.

Додатково до інших причин, які спонукали до впровадження децентралізації влади в Україні, можна виділити наступні:

- Зайва концентрація влади щодо ухвалення рішень стала проблемою в Україні з самого початку її незалежності. Особливо це стало актуальним у 2014 році. З 2010 року в Україні було встановлено президентсько-парламентську форму правління, коли всі повноваження та ресурси були сфокусовані в центральній владі. В таких умовах роль Кабінету Міністрів була обмеженою, а Верховна Рада стала менш впливовою. Це призвело до загрози парламентаризму, пригнічення місцевого самоврядування, втрати фінансової незалежності громад та зростання рівня корупції.
- Фінансова обмеженість місцевих органів влади ускладнювала їхню роботу з щоденними розвитковими завданнями для громади.
- Порушення принципу субсидіарності у розподілі повноважень та створенні стабільних джерел доходів для місцевих бюджетів обмежувала

можливості місцевого самоврядування. Вони не могли ефективно встановлювати місцеві податки та збори, надавати пільги або розвивати доходну базу через обмеження податкових пільг тощо.

- Невідповідність поточної системи адміністративно-територіального устрою вимогам забезпечення всезагального самоврядування. Велика кількість малих територіальних громад, відсутність на їхній території підприємств, які забезпечують стабільний дохід, і низький рівень доходів населення призводять до проблем з наповненням місцевих бюджетів. Це, в свою чергу, ускладнює управління місцевим розвитком.

- Відсутність відповідальності за розвиток території та недостатній рівень довіри між владою та громадськими організаціями.

- Низький рівень розвитку інфраструктури та низька якість наданих громадянам послуг, які не відповідали їхнім потребам та очікуванням. Якість та доступність публічних послуг погіршувалися внаслідок того, що більшість органів місцевого самоврядування були неспроможні забезпечити достатні ресурси для виконання своїх та делегованих обов'язків.

- Погляди між органами місцевого самоврядування та реальними потребами територіальних громад розходилися у способах реалізації соціально-економічного розвитку.

- Рівень кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування зменшувався., особливо через низьку конкурентоспроможність органів самоврядування на ринку праці та зниження престижності посад, що призвело до низької ефективності управлінських рішень [2, 17, 21].

Процес децентралізації в Україні приніс певні позитивні зміни, але деякі проблеми все ще залишаються невирішеними та вимагають додаткових зусиль і поглибленого вивчення, як наприклад кваліфікованість кадрів на місцевому рівні та механізми взаємодії влади та народу. Детальніше розглянемо їх у таблиці 1.3 на сторінці 15.

Таблиця 1.3

Невирішені аспекти реформи децентралізації

Проблема	Опис
Фінансова самостійність громад	хоча децентралізація сприяла збільшенню бюджетів громад, все ще існує проблема нерівномірного розподілу ресурсів між громадами, що зумовлює відмінності в якості послуг, що надаються. Рівень залучення власних доходів у деяких місцевих бюджетах залишається недостатнім.
Професіоналізм управління	висококваліфіковані кадри є критично важливими для ефективного управління на місцевому рівні. Проблема професіоналізму та компетентності місцевих чиновників, особливо в новостворених громадах, де часто не вистачає досвіду управління складними процесами, потребує покращення освітніх програм і системи підготовки.
Інфраструктурний розвиток	існує велика потреба в подальших інвестиціях в інфраструктуру, зокрема в таких сферах, як транспорт, медицина, освіта та відбудова постраждалих від війни територій. Місцеві органи самоврядування потребують підтримки у плануванні та впровадженні тривалих проектів розвитку.
Соціально-економічний розвиток	незважаючи на передачу повноважень, багато громад досі стикаються з викликами, наприклад високий рівень безробіття та водночас недостатня кількість кваліфікованих кадрів, низький рівень доходів та відтік населення. Потрібно розробляти та імплементувати місцеві економічні стратегії, які враховуватимуть специфіку кожної території.
Взаємодія з громадськістю та довіра	ще однією важливою проблемою залишається відсутність ефективних механізмів взаємодії між владою та громадянами, а також низький рівень довіри до місцевого самоврядування, особливо на тему корупції. Це вимагає покращення комунікації та залучення громадськості до управлінських процесів.

Розробка автора на основі джерела [28].

Ці аспекти децентралізації потребують не тільки подальшого вивчення, але й конкретних дій на місцевому та національному рівнях, щоб повною мірою реалізувати потенціал цієї реформи.

На момент початку реформи у 2014 році лише 6 регіонів в Україні мали достатні ресурси для самостійного функціонування, що призвело до значної регіональної нерівності і відповідно - нерівності у якості життя та наданих послуг для українців. Ці проблеми стимулювали необхідність проведення кардинальних реформ у сферах державного управління, місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Стратегічне керівництво реформою децентралізації на національному рівні покладено на Національну раду реформ. Ця організація приймає важливі рішення щодо передачі влади у різних сферах, таких як освіта, медицина, соціальний захист і таке інше.

Координацію реалізації реформи на національному рівні здійснює віцепрем'єр-міністр, який є відповідальним координатором, а також Мінрегіон. Для прийняття стратегічних та оперативних рішень стосовно реалізації реформи у Мінрегіоні було створено Цільову команду реформи. Ця команда складається з представників різних міністерств і відомств, народних депутатів, громадських організацій, науковців, експертів та представників донорських організацій.

На рівні регіонів за впровадженням реформи відповідають заступники голів обласних державних адміністрацій, Агентства регіонального розвитку та Центр розвитку місцевого самоврядування, який має відокремлені підрозділи у всіх обласних центрах України. Вони забезпечують підтримку реформи на місцях, надаючи інформаційну, юридично-консультаційну, організаційну, методичну і розвиткову підтримку громадам, організовуючи навчальні та експертні заходи в регіонах тощо.

Створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) передбачає утворення нового адміністративного центру, що об'єднує всі міста, села або

селища, що увійшли до неї, та проведення виборів керівних органів ОТГ, включаючи голову та депутатів ради ОТГ, а також старост, що представляють інтереси сіл (при умові, що кількість мешканців села перевищує 50 осіб або кількох сіл в органах управління ОТГ). Кількість депутатів у раді залежить від кількості виборців: до 1 тис. виборців - 12 депутатів, від 1–3 тис. виборців - 14 депутатів, 3–5 тис. виборців - 22 депутати, 5–20 тис. виборців - 26 депутатів і так далі. Рада підпорядкована виключно громаді [15].

Фактичне керівництво громадою, включаючи управління фінансами, здійснюється створеним виконавчим комітетом, який формується рішеннями ради. В склад виконкому входять голова ради, його заступник з питань діяльності виконавчих органів ради, секретар виконкому, керівники відділів та управлінь, секретар ради, старости та інші особи, за винятком депутатів місцевої ради, такі як підприємці та громадські активісти. Рада та виконком розташовані на одному рівні у внутрішній ієрархії, але виконком підзвітний та підконтрольний раді. Це означає, що у випадку, якщо виконком приймає рішення, яке суперечить законодавству, рада має право скасувати його.

Рада також може створювати власні органи для управління освітою, охороною здоров'я, містобудуванням та іншими сферами, які підпорядковані виконавчому комітету (рис 1.1).

Органи Об'єднаних територіальних громад мають широкий спектр повноважень, що охоплюють різноманітні обов'язки, починаючи від розробки стратегій розвитку і закінчуючи організацією благоустрою сіл і селищ, що увійшли до складу ОТГ. Наприклад, рада затверджує бюджет ОТГ, формує виконавчий комітет, встановлює місцеві податки і збори, визначає напрямки соціально-економічного і культурного розвитку ОТГ та багато інших аспектів. З свого боку, виконавчий комітет відповідає за виконання бюджету ОТГ, координацію діяльності відділів, управлінь, комунальних підприємств, установ та організацій ОТГ, а також має право змінювати або скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь та їхніх посадових осіб.

Умовна структура органів управління ОТГ

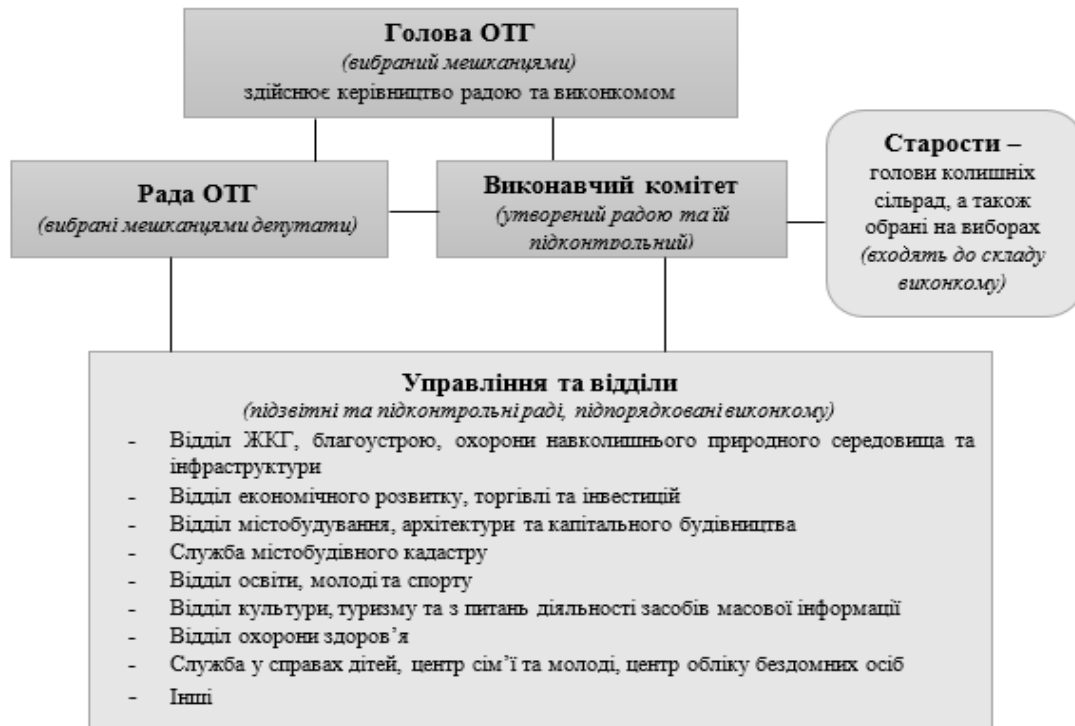

Рис.1.1 Умовна структура органів управління ОТГ [12].

Розвиток об'єднаних територіальних громад повинен бути узгодженим з загальною стратегією розвитку відповідної області з метою формування потужних та конкурентоспроможних регіонів і забезпечення збалансованого розвитку різних регіонів країни. На практиці, об'єднані територіальні громади, які враховують свій розвиток у контексті регіональних стратегій, можуть отримати фінансування з обласних бюджетів для реалізації програм регіонального розвитку. Зокрема, відповідно до пункту 16 частини першої статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", у багатьох областях з обласного бюджету за конкурсною процедурою фінансуються мікропроекти регіонального розвитку, при цьому перевагу надають тим проектам, які відповідають стратегії розвитку регіону.

1.2. Європейський досвід децентралізації у різних країнах

Європейський досвід децентралізації різний у різних країнах. Він може включати різні підходи та моделі організації місцевого самоврядування. Деякі з найбільш визначних прикладів та особливостей децентралізації в європейських країнах описані в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Європейський досвід впровадження децентралізації

Країна	Опис системи децентралізації
Швейцарія	Країна складається з 26 кантонів, кожен з яких має значну автономію та повноваження у прийнятті рішень. Кантони в свою чергу діляться на громади, що надає громадянам можливість більш активно брати участь у прийнятті рішень.
Німеччина	Децентралізація в Німеччині базується на принципі "федералізму". Країна складається з 16 земель (федеральних штатів), кожен з яких має велику ступінь автономії у багатьох сферах, включаючи освіту, здоров'я, місцевий розвиток та громадський порядок.
Швеція	Швеція має відносно централізовану систему, але управління на місцевому рівні здійснюється через муніципалітети. Муніципалітети мають широкі повноваження у багатьох сферах, таких як освіта, соціальна політика, інфраструктура та забезпечення послуг громадянам.
Іспанія	Іспанія також має систему регіонального управління, де регіони мають значні повноваження. Країна поділяється на 17 автономних спільнот, кожна з яких має свою конституцію, парламент і власну адміністрацію.
Франція	Франція має централізовану систему управління, але місцеві органи самоврядування (департаменти та комуні) мають важливі функції у багатьох сферах, таких як охорона здоров'я, освіта, культура та соціальна допомога.

Розробка автора на основі джерел [5, 19, 35, 36]

Інноваційні підходи до децентралізації допомагають підвищити ефективність управління, покращити надання послуг і залучити мешканців до прийняття рішень на місцевому рівні.

Розглянемо кілька конкретних інноваційних практик з різних країн, які успішно впроваджують новітні підходи в рамках децентралізаційних реформ:

- Естонія є лідером у цифровізації управлінських процесів, завдяки системі e-Estonia, яка включає широкий спектр електронних послуг, доступних громадянам і місцевому самоврядуванню. Вона охоплює електронне голосування, електронні звернення до місцевих урядів та багато інших послуг, що забезпечує простішу і більш прозору взаємодію між громадянами та владою;
- Медельїн, Колумбія використовує мобільний додаток Mi Medellín, що дозволяє громадянам висловлювати свої думки щодо міських проектів та ініціатив, забезпечуючи платформу для збору зворотного зв'язку від мешканців. Це сприяє реалізації принципів децентралізації, залучаючи громадськість до управлінського процесу;
- Німеччина надає значні фінансові повноваження своїм регіональним та місцевим урядам, дозволяючи їм збирати та розподіляти податки згідно з власними пріоритетами і потребами, що стимулює місцевий розвиток і підвищує ефективність використання ресурсів;
- Фінляндія демонструє успіхи у передачі повноважень у сфері освіти на місцевий рівень, дозволяючи місцевим органам самоврядування формувати освітню політику, що відповідає регіональним особливостям і потребам. Це сприяє підвищенню якості освіти та більшій задоволеності місцевих потреб;
- Нова Зеландія використовує інтегровані плани розвитку, що об'єднують управління ресурсами з соціальними, економічними та культурними аспектами. Такий підхід забезпечує цілісне планування та сприяє сталому розвитку громад [26].

Ці приклади ілюструють, як інноваційні підходи можуть підвищити ефективність управління та покращити якість життя в умовах децентралізації, відкриваючи нові можливості для розвитку громад та забезпечення відповідальності у рішеннях на місцевому рівні.

Успішний європейський досвід децентралізації може мати кілька ключових рис та особливостей, які допомагають забезпечити ефективне та стабільне функціонування системи місцевого самоврядування (табл 1.5, с.22)

Європейський досвід децентралізації показує, що цей процес може бути різним у різних країнах, але всі вони спрямовані на деконцентрацію та децентралізацію влади, утвердження фінансової самостійності місцевого та регіонального самоврядування для забезпечення його ефективності [5]. Досвід європейських країн свідчить, що моделі децентралізації можуть бути різними, тому метою реформ є опис генезису, перебігу та результатів реформ державного управління, а також визначення різних моделей децентралізації [36].

Успішний європейський досвід децентралізації характеризується наданням широких повноважень органам місцевого самоврядування економічно самодостатніх громад та фінансового забезпечення їх реалізації. Також свідчить про значущість децентралізації для країн, які перебувають у стадії глибинних змін у системі регулювання суспільних відносин [19].

Таблиця 1.5

Ключові особливості успішного європейського досвіду децентралізації

Риса	Характеристика
1	2
Пошана до автономії місцевого рівня	Успішна децентралізація в Європі часто базується на пошані до автономії місцевого рівня. Місцеві органи самоврядування мають бути здатні самостійно приймати рішення та розпоряджатися ресурсами відповідно до потреб своїх громадян.

1	2
Фінансова самостійність	Успішна децентралізація потребує забезпечення адекватних фінансових ресурсів місцевим органам самоврядування. Це дозволяє їм ефективно забезпечувати послуги та інфраструктуру на місцевому рівні.
Передача повноважень	Центральна влада повинна передавати місцевим органам самоврядування необхідні повноваження та контролювати, щоб вони були здійснені відповідально та з урахуванням загальних інтересів.
Залучення громадян	Для успішної децентралізації необхідне активне залучення громадян до ухвалення рішень на місцевому рівні. Громадяни повинні мати можливість впливати на процеси ухвалення рішень та брати участь у формуванні бюджету та програм розвитку.
Регіональний розвиток	Успішна децентралізація сприяє рівномірному розвитку різних регіонів країни, забезпечуючи, що ресурси та інвестиції не концентруються лише в центральних місцях.
Ефективність та прозорість	Децентралізація може підвищити ефективність та прозорість управління. Місцеві органи самоврядування, більш близькі до проблем та потреб своїх громадян, можуть забезпечувати більш якісні послуги та краще використовувати ресурси.
Урегулювання конфліктів	Успішна децентралізація також може допомогти урегулювати конфлікти між різними регіонами або національними меншинами, дозволяючи їм зберігати культурну та політичну самобутність

Розробка автора на основі джерела: [37]

Успішна реалізація реформи децентралізації в Україні вимагає розв'язання проблем фінансового блоку, зокрема поширеної ситуації, коли ті чи інші підприємства ухиляються від сплати податків у місцеві бюджети. Звичайно, успішна децентралізація не є простим завданням і залежить від багатьох факторів, таких як політична воля, соціально-економічна ситуація, культурні особливості країни тощо. Проте, правильно налагоджена децентралізація може стати сильним фактором розвитку та демократизації суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ НА МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК

2.1. Основні досягнення децентралізації влади в Україні

Україна є прикладом країни, яка активно проводить процес децентралізації влади. Реформа місцевого самоврядування, розпочата в 2014 році, передбачає передачу значної частини повноважень, фінансових ресурсів та власності з центрального рівня влади до громад. Цей процес стимулює створення місцевих інституцій, розвиток місцевих громад, сприяє розвитку територій, покращенню інфраструктури, наданню якісних послуг населенню. 12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв 24 розпорядження [31] щодо визначення адміністративних центрів і затвердження територій громад областей. В результаті було створено 1469 територіальних громад, зокрема 31 громада на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей. 25 жовтня 2020 року в 1420 з цих громад пройшли перші вибори місцевих голів та депутатів місцевих рад. У 19 громадах Донецької та Луганської областей через безпекові питання перші місцеві вибори не відбулися, там діють військово-цивільні адміністрації. Тож станом на початок 2024 року:

- кількість громад на території підконтрольній Україні – 1439;
- площа громад, км² – 553818;
- населені пункти – 27833;
- кількість населення, осіб – 38108490 [30].

Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [32] виявився одним з найефективніших за всю історію України з кількох причин, зазначених у таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Аналіз ефективності Закону «Про добровільне об'єднання
територіальних громад»

Причина	Опис
Політична та адміністративна реформа	Процес децентралізації почався в Україні в 2014 році і спрямований на перерозподіл влади та фінансів між центральними органами влади та місцевими органами самоврядування. Це призвело до створення об'єднаних територіальних громад, які об'єднували більше ніж одну місцеву громаду з метою покращення управління та надання послуг громадянам.
Більше повноважень	Однією з головних цілей децентралізації було передача більшої кількості повноважень місцевим органам самоврядування. Це дозволило знизити навантаження на центральний уряд, збільшити швидкість прийняття рішень та більш ефективно вирішувати проблеми на місцевому рівні.
Збільшення бюджетних ресурсів	Децентралізація дозволила місцевим органам самоврядування отримувати більше фінансових ресурсів з державного бюджету. Це створило можливості для розвитку інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, соціальних послуг та економічного зростання на місцевому рівні.
Залучення громадян до прийняття рішень	Децентралізація дозволила залучити громадян до процесу прийняття рішень через зміцнення місцевих органів самоврядування та створення можливостей для громадського участі та впливу на рішення, що стосуються їхнього життя.
Регіональний розвиток	За допомогою децентралізації забезпечується більш рівномірний розвиток різних регіонів України, оскільки гроші та ресурси не концентруються лише в центральних областях, а розподіляються більш рівномірно.

Розробка автора на основі джерела: [29]

Розглянемо ефективність децентралізації через доходи та видатки місцевих бюджетів (табл. 2.2; табл. 2.3)

Частка доходів та видатків місцевих бюджетів у ВВП України служить показником ефективності децентралізації та рівня фінансової самостійності місцевих органів влади.

Таблиця 2.2

Частка доходів та видатків місцевих бюджетів у ВВП України за 2015 – 2022 рр.

Показник/ Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Частка власних доходів місцевих бюджетів (загальний фонд без трансфертів) у ВВП, у %	5,1	6,2	6,5	6,6	6,8	6,9	6,4	7,7
Частка видатків місцевих бюджетів у ВВП, у %	14,1	14,7	16,6	16,0	14,2	11,4	12,1	9,3

Розробка автора на основі джерела: [28]

Якщо частка доходів місцевих бюджетів в ВВП зростає, це може свідчити про успіхи у процесі децентралізації та збільшенні доходів, які генеруються на місцевому рівні через розвиток економіки та залучення інвестицій. Висока частка доходів також може дозволяти місцевим органам самоврядування ефективніше виконувати свої обов'язки та надавати якісні послуги мешканцям.

У той же час, низька частка доходів та видатків місцевих бюджетів у ВВП може вказувати на те, що місцеві органи влади мають обмежені фінансові можливості, що може ускладнювати розвиток та надання послуг на місцевому рівні.

Таблиця 2.3

Частка доходів та видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України за 2015 – 2022 рр.

Показник/Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України, у %	18,5	21,8	22,6	22,2	23,3	22,6	22,7	24,4
Частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України, у %	41,2	41,9	46,9	45,6	41,3	30,0	30,9	15,6

Розробка автора на основі джерела: [28]

Варто відзначити, що процес децентралізації має також свої виклики і проблеми. Необхідно на постійній основі забезпечувати адекватне фінансування місцевих бюджетів, підвищувати кваліфікацію кадрів в органах місцевого самоврядування, забезпечувати механізми контролю та відповідальності. Крім того, децентралізація потребує активної участі громадян в процесах управління та вирішенні місцевих проблем. Таким чином, успішна децентралізація вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення.

2.2. Аналіз соціально-економічного стану Южненської міської територіальної громади

Аналіз виконання стратегій розвитку в контексті децентралізації можна розглянути через кілька ключових аспектів: структурні зміни, фінансові індикатори, розвиток інфраструктури, екологічні та соціально-економічні покращення.

З запровадженням децентралізації, Одеська область активно перейшла до створення ОТГ. Цей процес оптимізував управління та підвищив ефективність надання послуг. Одеська область є першою за кількістю громад серед усіх областей України. На території області сформована 91 територіальна громада: 19 міських, 25 селищних та 47 сільських ОТГ, що дозволило розширити їхні повноваження та фінансові можливості. Розглянемо на прикладі конкретної ОТГ.

Южненська міська територіальна громада знаходиться в Одеському районі Одеської області. Вона була створена 17 липня 2020 року в результаті об'єднання Южненської міської ради з Новобілярською селищною та Сичавською сільською радами. Адміністративний центр громади — місто Южне. До складу громади входять місто Южне, селище Нові Білярі, а також п'ять сіл: Білярі, Булдинка, Григорівка, Кошари, Сичавка. Верховна Рада України у лютому 1993 року віднесла селище міського типу Южне до категорії міст обласного підпорядкування [20]. У липні 2000 року Постановою Верховної Ради України № 1914-III затверджено межі міста [18]. На 2020 рік населення громади становить 32 724 осіб. Повна статистика населення територіальної громади представлена у таблиці 2.4 на сторінці 29.

Всі органи місцевого самоврядування зосереджені в місті Южне, а саме: Южненська міська рада (Виконавчий комітет Южненської міської ради, Управління правового забезпечення та взаємодії з державними органами, Фінансове управління, Управління економіки, Управління житлово-комунального господарства, Управління архітектури та містобудування, Управління капітального будівництва, Фонд комунального майна, Управління освіти, Управління культури, спорту та молодіжної політики, Служба у справах дітей, Управління соціальної політики), Комунальне підприємство теплових мереж "Южтеплокомуненерго" та Відділ надання адміністративних послуг виконавчого комітету Южненської міської ради [41].

Таблиця 2.4

Чисельність населення Южненської ОТГ станом на 2020 рік

Населений пункт	Кількість населення, осіб
Южне	32724
Нові Білярі	478
Білярі	234
Булдинка	58
Григорівка	0
Кошари	161
Сичавка	1722
Всього	35377

Розробка автора на основі джерела: [40]

Зі зростанням автономії зросли й фінансові ресурси на місцях. ОТГ отримали можливість самостійно формувати свої бюджети та вирішувати, на які проекти та заходи витратити кошти. Фінансова незалежність сприяла реалізації місцевих ініціатив, що мають прямий вплив на покращення якості життя в громадах. Розглянемо динаміку виконання місцевого бюджету по Южненській міській територіальній громаді у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Виконання місцевого бюджету у Южненській міській територіальній громаді за 2021-2023 рік

Показник/Рік	2021	2022	2023
Загальний фонд, млн грн	459,63	415,87	551,17
Спеціальний фонд, млн грн	190,96	19,19	104,92
Сума, млн грн	650,59	435,06	656,09
Відхилення відносно попереднього року, %	-	-66,9	+150,8

Розробка автора на основі джерела: [16]

З таблиці 2.5 видно, що динаміка виконання місцевого бюджету в Южненській міській територіальній громаді зазнала значних змін протягом розглянутого періоду з 2021 по 2023 рік.

У 2021 році загальний фонд бюджету склав 459,63 млн грн, спеціальний фонд - 190,96 млн грн, загальна сума бюджету - 650,59 млн грн.

У 2022 році спостерігається значне зменшення обсягу бюджету. Загальний фонд склав 415,87 млн грн, спеціальний фонд - лише 19,19 млн грн, загальна сума бюджету зменшилася до 435,06 млн грн. Відхилення відносно попереднього року склало -66,9%. Причиною стало повномасштабне вторгнення росії на територію багатьох областей України, що призвело до різкого зменшення обсягів виробництва, зниження споживчої активності, зменшення обсягів податків та зборів, що надходять до місцевого бюджету. Одночасно, збільшилась потреба у фінансуванні зв'язаної з військовими діями інфраструктури та соціальних програм, таких як допомога військовим чи евакуйованим особам.

У 2023 році спостерігається раптовий ріст обсягу бюджету. Загальний фонд сягнув 551,17 млн грн, спеціальний фонд - 104,92 млн грн, загальна сума бюджету - 656,09 млн грн. Відхилення відносно попереднього року становить +150,8%. Це означає, що за рік економіка набула стабільності та планування та виконання місцевого бюджету стабілізувалось та пристосувалось до умов війни у зв'язку з її тривалістю.

Таким чином, можна зробити висновок, що виконання місцевого бюджету в Южненській міській територіальній громаді було досить коливальним, зі значним спадом у 2022 році та подальшим різким зростанням у 2023 році, але у зв'язку з адаптуванням до військового стану у планах на 2024 і подальші роки маємо підтримання позитивної тенденції.

Далі проаналізуємо структуру видатків загального фонду місцевого бюджету Южненської територіальної громади за 2023 рік у розрізі галузей (табл 2.6)

Таблиця 2.6

Структура видатків загального фонду місцевого бюджету Южненської міської територіальної громади за 2023 рік у розрізі галузей

Напрямок видатків	Сума видатків, млн грн
Освіта	208,8
Субвенція з місцевого бюджету	60,6
Органи місцевого самоврядування	58,3
Житлово-комунальне господарство	43,5
Реверсна дотація	37,1
Фізична культура та спорт	33,7
Культура і мистецтво	25,7
Охорона здоров'я	24,7
Соціальний захист	21,0
Інші заходи громадського порядку та безпеки	16,4
Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	13,0
Засоби масової інформації	3,0
Інші видатки	4,1
Інші заходи пов'язані з економічною діяльністю	1,4

Розробка автора на основі джерела: [16]

Ця структура видатків відображає пріоритети у розподілі бюджетних коштів на різні сфери діяльності. Значна частка (37,9%) виділяється на освіту, що свідчить про високий ступінь уваги, яку приділяє громада розвитку освітньої системи та підтримці навчальних закладів. Реверсна дотація (6,6%) може вказувати на те, що частина коштів спрямовується на погашення попередніх заборгованостей чи фінансові обов'язки. Виділення коштів на органи місцевого самоврядування (10,6%) свідчить про необхідність забезпечення їх ефективної роботи та підтримки місцевої адміністрації. ЖКГ, охорона здоров'я, соціальний захист, культура і спорт також отримують відповідну увагу та фінансування, що свідчить про турботу громади про соціальний та культурний розвиток своїх мешканців.

Один з основних напрямків використання бюджетних коштів ОТГ є розвиток інфраструктури. Це включає модернізацію освітніх та медичних закладів, ремонт та будівництво доріг, впровадження нових технологій в комунальні служби. Впровадження проектів з енергоефективності та розвитку місцевих відновлюваних джерел енергії також отримали розвиток в рамках місцевих стратегій.

Одним із напрямків, куди спрямовувались зусилля після децентралізації, стало покращення освітньої інфраструктури. Южненська ОТГ активно інвестувала в реконструкцію шкіл та дитячих садочків, зокрема були капітальні видатки у сфері освіти такі як:

1) Капітальний ремонт покрівлі з утепленням комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №3 «Веселка» комбінованого типу Южненської міської ради- 7 008,8 тис. грн

2) Придбання обладнання і предметів довгострокового користування - 387,2 тис. грн., з них: придбання обладнання для оснащення "Класу безпеки", Ліцею №2 - 168,2 тис. грн

3) Капітальний ремонт частини підвального приміщення Ліцею № 1 з влаштуванням найпростішого укриття, що планується використовувати для укриття учасників освітнього процесу - 12 799,6 тис. грн

4) Капітальний ремонт покрівлі спортивної зали комунального закладу загальної середньої освіти «Авторська школа М.П.Гузика» - 2 523,5 тис. грн [16].

Одеська область також активно працює над проектами в сфері відновлювальної енергетики, зокрема встановлення сонячних панелей на комунальних та приватних будівлях. Це не тільки зменшує залежність від традиційних джерел енергії, але й сприяє збереженню довкілля. Зокрема у селищі Нові Біляри знаходиться вітряна електростанція, що забезпечує виробництво електроенергії за рахунок використання вітру як джерела енергії. Ця електроенергія може бути використана для житлових, комерційних та

промислових потреб, а також може бути включена в електромережу для постачання електроенергії містам та регіонам. Вітрові електростанції є джерелом відновлювальної енергії, тому вони сприяють зменшенню викидів парникових газів і зниженню залежності від видобутку енергії з вугілля, нафти та інших нестійких джерел енергії [42].

Децентралізація сприяла не тільки покращенню інфраструктурних проєктів, але й позитивно вплинула на соціальний сектор. Загальний обсяг фінансування соціального сектору - 21,0 млн грн, з них:

- утримання установ соціального захисту населення - 8,5 млн грн;
- місцеві програми - 12,1 млн грн [16].

Це свідчить про те, що соціальний сектор є важливим пріоритетом для територіальної громади. Загальний обсяг фінансування вказує на те, що значна частина бюджетних ресурсів спрямовується на підтримку соціальних програм та установ, що забезпечують соціальний захист населення. Видатки в розмірі 8,5 млн грн на утримання установ соціального захисту населення свідчить про те, що увага приділяється підтримці осіб, які потребують соціальної допомоги та підтримки. Крім того, виділення 12,1 млн грн на місцеві програми показує наявність широкого спектру ініціатив, спрямованих на покращення якості життя та соціального благополуччя у громаді. Детальніше розглянемо заходи соціальної сфери у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Програма соціального захисту окремих категорій населення
за 2021-2023 роки, тис грн

Назва заходу	Кількість звернень	Середній розмір на одну особу на рік у грн.	Видатки , тис. грн
1	2	3	4
Матеріальна грошова допомога громадянам, яким виповнилося 80, 90, 100 років	80	1 569	125,5

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4
Матеріальна допомога за рішенням Координаційної ради, з них:	339	13 380	4 514,7
осіб, які опинились у дуже складних життєвих обставинах	51	40 000	2 040,0
Матеріальна допомога інвалідам I групи на придбання продуктів харчування, ліків, тощо	81	1 500	121,5
Адресна допомога при народженні дитини, з НИХ:	71	14 084	1 000,0
1-шу дитину,	29	10 000	290,0
2-гу дитину,	26	15 000	390,0
3-тю і більше дитину	16	20 000	320,0
Одноразова грошова допомога пораненим Військовослужбовцям та сім'ям загиблих військовослужбовців	77	35 600	2 740,0
Щорічна допомога 91-річним	52	1 000	52,0
Одноразова допомога до: Дня вшанування учасників бойових дій, річниці Чорнобильської катастрофи, Дня Перемоги, Міжнародного дня захисту дітей, Міжнародного дня людей похилого віку, Міжнародного дня інвалідів, Дня захисника України, Дня Гідності та Свободи України Дня вшанування ліквідаторів Чорнобильської катастрофи	3 447	752	2 592,9
Одноразова матеріальна допомога на поховання деяких категорій громадян	6	5 000	30,0
УСЬОГО:	4 153	2 701	11 218,6

Розробка автора на основі джерела: [16]

Ці приклади демонструють, як завдяки децентралізації та активній участі місцевої влади в реалізації стратегій розвитку в Южненській ОТГ вдається покращувати інфраструктуру, медичне обслуговування, освіту, соціальний захист і впроваджувати екологічно чисті технології. Але виклики вимагають уважного моніторингу та адаптації політик на різних рівнях

управління, щоб забезпечити впевненість, що децентралізація приносить користь всім членам суспільства та не створює додаткових бар'єрів або проблем для менш розвинених громад. Незважаючи на успіхи, децентралізація також принесла виклики, такі як потреба у збільшенні професійної кваліфікації місцевих чиновників, розробці ефективних механізмів контролю та залучення громадян до управління, а також вирівнювання можливостей між більш заможними та менш забезпеченими громадами

2.3 Шляхи удосконалення децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування Южненської ОТГ

Виконання стратегій розвитку в Одеській області показує, що децентралізація має значний потенціал для покращення місцевого управління та стимулювання розвитку регіонів. Проте, для досягнення максимальної ефективності необхідно подальше вдосконалення законодавчої бази, підвищення кваліфікації кадрів і залучення громадян до активної участі в житті своїх громад.

Одеське узбережжя стає плацдармом для інновацій та розвитку. Тож пропонуємо розглянути концепцію розвитку Южненської ОТГ. Проаналізуємо можливості розвитку міста, інвестицій та партнерств, що спрямовані на зростання ОТГ та її привабливості для мешканців, туристів та інвесторів. Южне, як прибережне місто, має унікальні можливості для розвитку та привабливості. Збереження природних ресурсів та розвиток туризму мають бути взяті за базу для впровадження рішень, тому що не кожне місто має таке перспективне та конкурентоспроможне розташування.

Після аналізу стану громади, було проведено дослідження думки мешканців і визначено стратегічні цілі і пріоритети, які мають стати основою стрімкого розвитку Южненської ОТГ.

Стратегічні цілі: підвищення якості життя населення, сталий розвиток, розвиток туризму.

У перспективі, Южненська об'єднана територіальна громада стане сучасним туристичним регіоном з високорозвиненою інфраструктурою та значним потенціалом. Вона буде відома своїми високоякісними освітніми, медичними та соціальними послугами. Громада сприятлива для інвесторів, створить комфортні умови для життя мешканців і залучить туристів та підприємців завдяки привабливому середовищу. Операційні цілі та діяльність з їх впровадженням відповідає стратегічним цілям розвитку Южненської ОТГ. В таблиці 2.8 описано основні цілі.

Таблиця 2.8

Стратегічні та операційні цілі

Підвищення якості життя населення	Сталий розвиток	Розвиток туризму
1) Якісне медичне обслуговування та телемедицина	1) Розвиток відновлювальних джерел енергії	1) Створення туристичної інфраструктури
2) Забезпечення всіх шарів населення якісною освітою	2) Сприяння малим та середнім підприємствам	2) Державно-приватні партнерства з місцевим бізнесом
3) Розвиток інфраструктури транспортних мереж	3) Озеленення території ОТГ	3) Організація туристичного додатку з використанням сучасних технологій
4) Розвиток житлової інфраструктури	4) Мінімізація несприятливих демографічних наслідків	4) Діджиталізація прибережної зони з метою безпеки та комфорту
5) Доступ до культурних та розважальних заходів	5) Підвищення конкурентоспроможності громади	5) Забезпечення зворотнього зв'язку з органами влади

Розробка автора.

ЦІЛЬ №1 : ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.

НАПРЯМОК 1 - якісне медичне обслуговування та телемедицина.

Медичні інновації сприятимуть підвищенню доступності медичних послуг, покращенню ефективності діагностики та лікування, а також забезпечать зручний інструмент для ведення електронних медичних карток. Тож варто розробити централізовану електронну систему для зберігання та обробки медичної інформації пацієнтів, з обов'язковим високим рівнем безпеки та конфіденційності електронних медичних даних.

Телемедицина передбачає платформи для проведення онлайн консультацій та взаємодії медичного персоналу з пацієнтами, можливість виписування та отримання електронних рецептів через телемедичні платформи, можливості для телемедичного нагляду за пацієнтами з хронічними або складними станами.

НАПРЯМОК 2 - забезпечення всіх шарів населення якісною освітою.

Забезпечення всіх шарів населення якісною освітою в Южненській ОТГ важливе для створення рівних можливостей, підвищення рівня життя та економічного розвитку регіону. Якісна освіта сприяє розвитку людського капіталу, підвищенню кваліфікації працівників, розвитку інновацій та конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Для впровадження якісної освіти в Южненській ОТГ можна використовувати різноманітні стратегії, такі як:

1. Забезпечення доступу до якісної освіти для всіх шарів населення шляхом зміцнення інфраструктури шкіл та дитячих садків.
2. Розробка програм навчання, що відповідають потребам сучасного світу та ринку праці.
3. Підвищення кваліфікації вчителів та педагогічних кадрів через проведення навчальних курсів та тренінгів.
4. Створення стимулів для залучення кваліфікованих фахівців у сферу освіти.
5. Залучення громадськості та батьківського середовища до підтримки освітніх ініціатив та проектів.

НАПРЯМОК 3 - розвиток інфраструктури транспортних мереж.

Міська рада має на меті забезпечення розвитку технічної та соціальної інфраструктури, яка відіграє важливу роль у зміцненні територіальної єдності країни, регіонів та громад, що створює підґрунтя для їх конкурентоздатності. Особливою увагою варто надавати розвитку системи міжрегіонального та внутрішньорегіонального транспортного зв'язку, зокрема забезпеченню зв'язків між обласними центрами та віддаленими районами, регіональними центрами економічного зростання та віддаленими територіями, а також всередині об'єднаних територіальних громад. Важливо забезпечити інтеграцію національної, регіональної та місцевої транспортної інфраструктури у міжнародну транспортну систему. Розвиток транспортних систем та їх міжгалузева інтеграція, покращення безпеки та ефективності руху, а також будівництво добре підключених міських та міжміських транспортних мереж підвищать рівень доступності та якості транспортних послуг для мешканців та туристів.

НАПРЯМОК 4 - розвиток житлової інфраструктури.

Розвиток житлових інновацій має на увазі розробку житлових проєктів, спрямованих на комфорт мешканців міста та туристів. Смарт-система передбачає використання сучасних технологій для забезпечення енергоефективності, такі як теплова ізоляція, енергозберігаючі системи опалення та кондиціонування, урахування сучасних стандартів дизайну та планування задля максимального комфорту мешканців. Доречною буде розробка житлових комплексів з належною інфраструктурою, такою як школи, садочки, спортивні майданчики та об'єкти культурного відпочинку.

Залучення інвесторів для будівництва сучасних житлових комплексів є невідкладним кроком. Тож знадобиться докладний бізнес-план, включаючий прогнози прибутку, ризики та потенційні вигоди для інвесторів. Влада гарантуватиме прозорість у відносинах з інвесторами, регулярно повідомляючи їх про хід проєкту та фінансові показники.

НАПРЯМОК 5 - доступ до культурних і розважальних заходів.

Доступ до культурних і розважальних заходів важливий з кількох не примітивних причин: збагачення життя, соціальна взаємодія, розвиток творчих здібностей, збереження культурної спадщини та економічний розвиток. Культурні події створюють можливості для взаємодії та спілкування, надихають на творчість, зберігають та популяризують культурні цінності, а також сприяють економічному зростанню та розвитку культурно-розважальної індустрії.

Для впровадження доступу до культурних і розважальних заходів в Южненській ОТГ можна використовувати такі стратегії: створення та підтримка культурних центрів та майданчиків для проведення різноманітних подій: концертів, виставок, театральних вистав та інших заходів; розвиток інфраструктури для спортивних та розважальних заходів: спортивні майданчики, парки, кінотеатри тощо; організація та підтримка культурних та розважальних заходів для різних вікових груп населення, включаючи дітей, молодь та дорослих; залучення місцевих культурних організацій, артистів, викладачів та волонтерів до організації та проведення заходів; популяризація культурних традицій та спадщини через проведення фестивалів, ярмарків та інших заходів, що відображають місцеву ідентичність та культурний доробок.

ЦІЛЬ №2 : СТАЛИЙ РОЗВИТОК.

НАПРЯМОК 1 - розвиток відновлювальних джерел енергії.

Розвиток відновлювальних джерел енергії в Южненській ОТГ сприятиме екологічному розвитку, зменшує залежність від імпортованої енергії, створює нові робочі місця та привертає інвестиції. Це також допомагає підвищити енергетичну ефективність та зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

Для впровадження розвитку відновлювальних джерел енергії в Южненській ОТГ можна використовувати такий порядок дій:

Аналіз потенціалу: провести оцінку потенціалу використання відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова, гідроенергетика тощо.

Стимулювання інвестицій: залучити інвесторів та розробити програми підтримки для інвестицій у відновлювану енергетику.

Інфраструктура: розробити та впровадити плани розвитку енергетичної інфраструктури, включаючи будівництво сонячних і вітрових ферм, гідроелектростанцій тощо.

Законодавча підтримка: розробити та впровадити законодавство, що сприяє розвитку відновлювальних джерел енергії та стимулює їх використання.

Співпраця з громадою: залучити місцеву громаду до процесу, збільшити їх освіченість та підтримку ініціатив у галузі відновлюваної енергетики.

НАПРЯМОК 2 - сприяння малим та середнім підприємствам.

Сприяння малим та середнім підприємствам в Южненській ОТГ має важливе значення з багатьох причин, таких як: економічний розвиток, інновації та конкурентоспроможність, місцева зайнятість, регіональний розвиток та підтримка підприємництва. Вони є ключовим джерелом створення робочих місць, сприяють інноваціям і розвитку місцевої економіки, а також забезпечують рівномірний розподіл економічного розвитку по всій території.

Місцевій владі можна впровадити сприяння малим та середнім підприємствам за допомогою таких заходів:

- Розробка сприятливого бізнес-середовища: місцева влада може створити сприятливі умови для розвитку бізнесу, зокрема шляхом спрощення адміністративних процедур, надання пільг та підтримки у вирішенні правових питань.
- Фінансова підтримка: влада може виділяти фінансові кошти на підтримку малих та середніх підприємств у вигляді грантів, субсидій або низькопроцентних кредитів.

- Навчання та консультації: організація навчальних семінарів, курсів та консультацій для підприємців щодо управління бізнесом, маркетингу, фінансів та інших аспектів підприємницької діяльності.
- Створення сприятливої інфраструктури: розвиток малих підприємств передбачає наявність відповідної інфраструктури, такої як офісні приміщення, виробничі площі, складські приміщення тощо. Місцева влада може сприяти будівництву та розширенню такої інфраструктури.
- Партнерство зі спільнотою: залучення місцевих підприємців до процесу прийняття рішень та розвитку стратегій підтримки малих та середніх підприємств може покращити ефективність перерахованих заходів місцевої влади.

НАПРЯМОК 3 - озеленення території ОТГ.

Озеленення міського простору охоплює розвиток всіх сфер життя населення. Тож у будь-якій ОТГ важливо впроваджувати екологічні ініціативи, такі як вирощування місцевих рослин, що сприяють екосистемі. Тим більше, регіон має сприятливий теплий клімат для великого діапазону рослин. Створення міських садів для підтримання біорізноманіття з використанням систем розумного поливання для оптимізації використання води в парках. Все це забезпечить інфраструктуру для відпочинку та розваг, та сприятиме активному та здоровому способу життя, розвитку сталого та екологічно чистого середовища у місті, підвищуючи якість довкілля та забезпечуючи ефективне використання електроенергії.

НАПРЯМОК 4 - мінімізація несприятливих демографічних наслідків.

Основною метою регіональної політики є мінімізація несприятливих демографічних наслідків, таких як старіння населення, зниження народжуваності та негативні наслідки, пов'язані з внутрішньою та міжнародною міграцією. Для досягнення позитивних тенденцій необхідно застосовувати заходи, спрямовані на зниження рівня смертності серед чоловіків старше 45 років, особливо від гострих серцево-судинних

захворювань, на ранню діагностику онкологічних захворювань та на впровадження заходів для підтримки здорового способу життя. Це включає розробку державних та регіональних програм, що забезпечують безоплатну медичну допомогу не тільки для випадків інсультів та інфарктів, але й для інших нагальних серцево-судинних потреб.

НАПРЯМОК 5 - підвищення конкурентоспроможності громади.

Фактично поняття сталий розвиток - це концепція розвитку, яка спрямована на задоволення потреб сучасного покоління, не погіршуючи можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Вона передбачає збалансований підхід до соціального, економічного та екологічного розвитку. Тому на напрямок підвищення конкурентоспроможності громади прямо впливають кожна з описаних нами цілей.

ЦІЛЬ №3 : РОЗВИТОК ТУРИЗМУ.

НАПРЯМОК 1 - створення туристичної інфраструктури.

Туризм є однією з найбільш привабливих сфер для розвитку економіки прибережного міста з кількох ключових причин. Прибережні міста мають унікальні природні та культурні ресурси, які можуть привертати туристів з усього світу, сприяти створенню нових робочих місць та підвищувати рівень зайнятості в ОТГ. До того ж туризм сприяє розвитку інфраструктури міста. Зростаючий потік туристів стимулює інвестиції у будівництво та ремонт готелів, розвиток транспортних мереж, створення розважальних закладів та інших об'єктів. Нарешті, туризм є джерелом додаткових доходів для місцевого бюджету через оподаткування та збільшення споживчих витрат туристів у місті. Отже, розвиток туризму в прибережному місті має значний потенціал для стимулювання економічного зростання та покращення якості життя місцевого населення.

Тож, розвиток туризму є першочерговою ідеєю на думку місцевих мешканців. Запуск інтерактивних турпутівників та мобільних додатків для

туристів у місті може сприяти розвитку концепції smart city, забезпечуючи зручний доступ до інформації та послуг для відвідувачів. Такі ініціативи покращують туристичний досвід, сприяють розвитку туризму в регіоні та спрощують туризм у регіоні.

НАПРЯМОК 2 - державно-приватні партнерства з місцевим бізнесом. Впровадження державного партнерства з місцевим бізнесом в Южненській ОТГ можна реалізувати через кілька ключових кроків описаних у таблиці 2.9

Таблиця 2.9

Впровадження державного партнерства з місцевим бізнесом

Ціль	Опис
Створення механізмів співпраці	установлення механізмів комунікації та взаємодії між місцевим урядом та підприємствами. Це може включати проведення зустрічей, круглих столів, консультацій з підприємцями та формування робочих груп з обговорення конкретних проектів.
Стимулювання інвестицій	розробка програм інвестування для підтримки розвитку місцевих підприємств. Це може включати надання фінансових пільг, земельних ділянок або інших стимулів для приваблення інвесторів.
Підтримка підприємництва	розробка програм та послуг для підтримки малих та середніх підприємств. Це може включати консультування з питань бізнесу, навчання та розвиток навичок, доступ до кредитів та інших фінансових ресурсів.
Партнерство в інфраструктурних проектах	співпраця в реалізації інфраструктурних проектів, таких як будівництво доріг, водопроводів, каналізації тощо. Уряд може співфінансувати ці проекти або надавати дозвіл на їх реалізацію підприємствам.
Створення інноваційних кліматів	створення сприятливого клімату для розвитку інновацій та новітніх технологій шляхом надання підтримки дослідженням і розвитку, організації стартапів та сприяння розвитку технологічних кластерів.

Розробка автора.

Розвиток державного партнерства з місцевим бізнесом в Южненській об'єднаній територіальній громаді є важливим для багатьох аспектів

громадського життя. Співпраця з місцевими підприємствами може сприяти економічному зростанню та розвитку території, включаючи покращення інфраструктури та створення нових робочих місць. Це також сприяє підвищенню конкурентоспроможності громади, створенню сприятливого бізнес-середовища та впровадженню інновацій та новітніх технологій. В результаті цієї співпраці громада може зростати та розвиватися, забезпечуючи кращі умови для життя мешканців і підвищуючи загальний рівень благополуччя.

Заходи описані у таблиці 2.9 спрямовані на створення партнерства між державним сектором та місцевим бізнесом з метою спільного розвитку території та підвищення якості життя мешканців. Їх успішна реалізація може сприяти сталому економічному зростанню та соціальному розвитку громади.

НАПРЯМОК 3 - організація туристичного додатку з використанням сучасних технологій.

Варто спроектувати та розробити мобільні додатки, які включатимуть інтерактивні турпутівники, карту міста, ресторани, культурні події тощо, додати використання технологій, таких як VR (віртуальна реальність), щоб зробити додаток привабливим для молоді. Забезпечити переклад на різні мови, задля залучення іноземних туристів, систему електронного бронювання квитків та управління туристичними маршрутами, можливість замовити гідів чи прослухати онлайн-екскурсію різними мовами.

Для залучення молоді та ефективної роботи бізнесу у місті влучно покращувати цифрову інфраструктуру, як-то точки доступу Wi-Fi по всьому місту, особливо в популярних місцях, парках, пляжах та громадських просторах. А важливість зворотнього зв'язку нам всім дуже відома, тож мешканці та туристи мають знати, як швидко та зручно надати муніципалітету поради чи пропозиції, поставити питання чи прочитати актуальні новини. Тож запровадження такого розділу у мобільному додатку буде дуже корисним для подальшого розвитку міста.

Інфраструктура має значний вплив на якість життя мешканців, доступність робочих місць, рівень доходів та отримання державних послуг. Тому важливо створювати інфраструктуру, яка гарантує всім мешканцям рівний доступ до якісних громадських послуг, таких як медичні, освітні, культурні та соціальні. Одночасно, завданням місцевої влади є підтримка, розвиток і модернізація інформаційно-комунікаційних технологій та телекомунікаційної інфраструктури, особливо у сільській місцевості. Інвестиції в цю галузь забезпечать ширший доступ до Інтернету та сприятимуть конкурентоспроможності економіки, що протидіятиме маргіналізації територій, що страждають від недостатньої інфраструктури.

НАПРЯМОК 4 - діджиталізація прибережної зони з метою безпеки та комфорту.

Звичайно, що інфраструктура біля моря також потребує діджиталізації та підвищення безпеки. Тож актуальним є відеоспостереження для стеження за пляжем та прилеглими територіями, встановлення датчиків руху та інших системи безпеки для реагування на екстрені ситуації, виокремити «рівні безпеки» для пляжів міста у мобільний додаток, щоб громадяни мали змогу дізнатись чи безпечно зараз потрапити на той чи інший пляж. Також маємо значний відсоток туристів, які прибувають до місць відпочинку власними авто, тож актуальним буде розробити систему розумного паркінгу на прикладі Львова де на "Розумній парковці" встановлено датчики, які контролюють вільні місця на певній території. Цю інформацію користувачі можуть побачити в спеціальному розділі додатку, який показує вільні місця паркінгу. Є також можливість зарезервувати стоянку на певні години та сплатити через скан штрих-коду. Також цікавий досвід встановлення озонатора, за допомогою якого можна очистити салон машини і знезаразити його, що дуже важливо після перебування на побережжі.

НАПРЯМОК 5 - забезпечення зворотнього зв'язку з органами влади.

Забезпечення зворотнього зв'язку з органами влади має велике значення для розвитку ОТГ. Спілкування з мешканцями дозволяє органам влади краще зрозуміти їхні потреби, проблеми та погляди. Це сприяє підвищенню довіри між громадою та владою, покращенню ефективності управління та прийняттю більш обґрунтованих рішень. Активний зворотний зв'язок також сприяє зміцненню демократії, оскільки громадяни відчують свою участь у процесах управління та беруть активну участь у формуванні місцевої політики. Такий діалог сприяє підвищенню легітимності дій влади та сприяє побудові демократичного суспільства, яке враховує потреби та інтереси всіх його членів.

Впровадження зворотного зв'язку з органами влади в Южненській ОТГ може бути здійснене за допомогою таких кроків:

1. Створення каналів зв'язку: організація різноманітних каналів комунікації, таких як вищеописаний додаток, веб-портали, електронні поштові розсилки, гарячі лінії, соціальні мережі та регулярні зустрічі з громадою.
2. Проведення опитувань та консультацій: проведення регулярних опитувань та консультацій з мешканцями для збору їхньої думки та пропозицій з питань важливих для громади.
3. Створення механізмів зворотного зв'язку: встановлення спеціальних відділів або підрозділів в органах влади, відповідальних за обробку та відповідь на звернення громадян.
4. Публікація звітів та інформації: регулярне публікування звітів та інформації про результати роботи органів влади, розпорядження коштів та виконання проектів.
5. Залучення громадських організацій та активістів: співпраця з громадськими організаціями та активістами для підтримки та організації зворотного зв'язку з мешканцями.

6. Проведення громадських слухань: організація регулярних громадських слухань з метою обговорення важливих питань для громади та прийняття спільних рішень.

Ці заходи можуть бути реалізовані як окремо, так і в комплексі, залежно від потреб та можливостей конкретної громади. Важливо забезпечити доступність та прозорість процесів зворотного зв'язку та активну участь громадян у діалозі з органами влади.

Сучасна регіональна політика, реалізована в контексті масштабних реформ і децентралізації, передбачає створення багаторівневої системи управління розвитком територій. Ефективність такої системи залежить від координованих дій виконавчої влади, місцевого самоврядування на різних рівнях, бізнесу та громадянського суспільства. Основним елементом є як горизонтальна координація між органами державної влади, так і вертикальне багаторівневе управління для гармонізації дій центральних та місцевих владних структур у сфері регіонального розвитку.

Формування та впровадження регіональної політики повинні базуватися на якісних даних, що дозволяють планувати, моніторити та оцінювати політичні заходи. Наразі існуюча нормативно-правова та інформаційна база не повністю задовольняє потреби в забезпеченні консолідованого аналізу соціально-економічних процесів, вільному обміну інформацією між різними рівнями влади, та громадськості, що ускладнює доступ до необхідної інформації.

Відсутність інтегрованої системи стратегічного планування досі перешкоджає адекватному бюджетному плануванню та послаблює зв'язок між бюджетними програмами та розвитковими пріоритетами на державному та регіональному рівнях. Водночас, посилення процесу формування об'єднаних територіальних громад і передача їм повноважень з місцевого соціально-економічного розвитку вимагають їх інтеграції у загальнодержавну систему стратегічного планування. Добровільні об'єднання та співпраця між органами

місцевого самоврядування, а також бюджетна децентралізація можуть забезпечити значні ресурси для планування, розвитку інфраструктури та надання послуг, що сприятиме динамічному і збалансованому регіональному розвитку, економічній конкурентоспроможності та покращенню якості життя.

Тож, така стратегія є не тільки великим викликом, але й унікальною можливістю перетворити Южненську ОТГ Одеської області у динамічну, інноваційну та привабливу для місцевих мешканців і туристів. Цей проєкт — це не лише інвестиція у конкретний регіон, а й вклад у майбутнє всієї країни. Разом ми можемо створити міста, де технології служать людям, а бізнес інтегрується в розвиток громади.

ВИСНОВКИ

Як висновок можна виділити, що децентралізація була, є та буде дуже важливим процесом у розвитку регіонів по всій території України. Вона сприяє покращенню управління та розвитку місцевих громад, дозволяє ефективніше та швидше реагувати на потреби безпосередньо громадян, стимулює регіональний розвиток та підвищує довіру до влади, зменшуючи бюрократичні перешкоди та прискорюючи процеси прийняття рішень. Цей процес також підвищує ефективність державного управління та забезпечує більшу відповідальність перед громадянами, дозволяє мешканцям брати участь у вирішенні справ на місцевому рівні і контролювати діяльність місцевих органів влади.

Децентралізація в Україні підтверджується рядом законів, серед яких основними є: Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", який визначає правові та організаційні засади місцевого самоврядування; Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", який регулює процес об'єднання муніципалітетів з метою створення об'єднаних територіальних громад. Ці закони створюють правову базу для проведення реформи децентралізації в Україні та забезпечують впровадження нових принципів управління на місцевому рівні.

Наразі, децентралізація в Україні перебуває на етапі активної реалізації та розширення своїх можливостей. Протягом останніх років були проведені значні зміни у місцевому управлінні, зокрема створено об'єднані територіальні громади, які отримали більші повноваження та фінансову автономію. Децентралізація продовжується шляхом розширення функцій та повноважень на місцевому рівні, покращення якості послуг для мешканців та забезпечення більш ефективного використання ресурсів.

Для подальшого розвитку децентралізації в Україні потрібно забезпечити поліпшення законодавчого базису зокрема, враховуючи досвід

інших країн та потреби конкретної громади, підтримувати стабільне фінансування місцевих громад для ефективного здійснення їхніх функцій та розвитку інфраструктури, забезпечити постійний розвиток кадрового потенціалу місцевих органів влади, підтримувати залучення громадськості до управління та впровадження їх ініціатив, забезпечити інформаційну прозорість про діяльність органів влади та використання бюджетних коштів, та розвивати міжнародне співробітництво з організаціями партнерами задля додаткової підтримки та обміном досвіду у сфері децентралізації.

Розвиток децентралізації в Южненській ОТГ відбувається через впровадження програм економічного та соціального розвитку, збільшення інвестицій у місцеву інфраструктуру, підвищення якості життя населення, розширення можливостей для самоврядування та участі громадян у процесах прийняття рішень. Такі заходи сприяють зростанню економічної активності, покращують умови для бізнесу та забезпечують розвиток соціальної сфери громади.

Наразі розвиток Южненської ОТГ можна охарактеризувати як активний. Відбувається постійна реалізація програм та проектів з метою покращення економічного та соціального стану громади. Набуті досвід та успішні практики впровадження децентралізаційних реформ допомагають підтримувати та зміцнювати тенденції розвитку. А після війни доречними стануть запровадження туристичних ініціатив, що сприятиме стрімкому економічному розвитку ОТГ через її конкурентноспроможне географічне положення.

Розвиток об'єднаних територіальних громад повинен бути узгодженим з загальною стратегією розвитку відповідної області з метою формування потужних та конкурентоспроможних регіонів і забезпечення збалансованого розвитку різних регіонів країни.

Мешканці громади вже відчули позитивні сторони децентралізації як нового етапу управління державою. Одним із очевидних результатів є

збільшена увага до сіл, що до впровадження реформи не було так ефективно реалізовано. Додаткове фінансування приносить свої результати, про що свідчать поліпшення у благоустрої території ОТГ, появи нових робочих місць, модернізація освітніх та медичних закладів і багато іншого.

Також було проаналізовано та узагальнено проблеми, що стосуються формування та виконання бюджетів серед громад. Актуальним буде здійснення таких кроків:

- передати місцевим бюджетам нові джерела фінансових ресурсів та розширити перелік місцевих податків і зборів;
- розвивати культуру фінансової незалежності місцевих органів влади;
- підвищити ефективність управління об'єктами власності, що підпорядковані органам місцевої влади, забезпечити зростання доходів від підприємництва та власної діяльності
- шукати нові напрями залучення власних доходів.

Узагальнюючи можна сказати, децентралізація має велике значення для подальшого розвитку України. Ці пропозиції у довгостроковій перспективі мають на меті забезпечити більш ефективне та прозоре публічне управління в Україні, сприяти розвитку демократичного суспільства та задоволенню потреб громадян. Важливо пам'ятати, що впровадження реформ вимагає комплексного підходу та підтримки з боку всіх сторін суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністрування місцевих податків і зборів ОМС – наступний крок фінансової децентралізації? Тези другого діалогу «Децентралізація на зв'язку». DOBRE, 2024. URL: <https://decentralization.ua/news/17712>.
2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2023 році». Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2023. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1855/>.
3. Бабінова О. О. Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський досвід: навч. посіб. Київ : Фенікс, 2011. 268 с.
4. Беззубко Л. В. Визначення особливостей розвитку малого міста у процесі стратегічного планування (на прикладі м.Южного, Одеська область) URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/zbnpdnaba_2018_4_12.pdf.
5. Бориславська О. М. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. Київ: Центр політико-правових реформ, 2012. 212 с.
6. Глизнер С. В. Поняття, типи та причини запровадження децентралізації в Україні. Науковий журнал «Політикус», 2019. С. 36–39.
7. Грицяк І. А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація. Вид-во УАДУ, 1997. С. 55.
8. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року, 2020. URL: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/5e37ef526fbf7.pdf>.

9. Державне управління і менеджмент : навч. посіб. у таблицях і схемах / Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов [та ін.] ; за заг. ред. проф. Г. С. Одінцової. Х. : ХарPI УАДУ, 2002. С. 112.
10. Державне управління та державна служба : словн.-довід. / уклад. О. Ю. Оболенський. К. : КНЕУ, 2005. С. 111.
11. Децентралізація в Україні. Портал «Децентралізація дає можливості». URL:<https://decentralization.gov.ua/about> .
12. Децентралізація: коротко про головне, 2019. URL: <https://cost.ua/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne/>.
13. Європейська хартія місцевого самоврядування: ратифікована Законом України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
14. Жидков К. С. Публічне управління сталим місцевим розвитком в умовах децентралізації влади : дис. канд. філос. наук. Харків, 2023. 234 с.
15. Жукова І. В. Науковий вісник: державне управління. Київ, 2020. С. 238.
16. Звіт про виконання бюджету Юженської ОТГ за 2023 рік. URL: https://toolkit.in.ua/files/40/upload/громадська%20рада/звіт%202023%20рік%20_.pdf.
17. Зінченко О. П. Забезпечення економічної спроможності територіальних громад у полтавській області. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/13643/1/%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2520%D0%BE%2520-%2520%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC.pdf>.
18. Історія міста Южне. URL: https://yuzhny.in.ua/article/view/history_of_the_city.html.
19. Калакун Н. Г. Децентралізація влади в європейських країнах. Львів, 2020. С. 165–169.

20. Картка постанови Верховної Ради. 1993. URL: <https://web.archive.org/web/20201114063614/http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/z7503/A036?rdat1=08.11.2020&vf7551=1650>.
21. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Рішення Кабінету Міністрів України № 333-р, 01.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
22. Корнієнко М. Місцеве самоврядування та “урядова вертикаль”, 1997. С. 37-43.
23. Линьов К. О. Централізація, децентралізація та нелінійність у державному управлінні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.01.01 “Теорія та історія державного управління”, 2001. С. 17.
24. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. 2ге вид., доповн. і виправл. К. : Центр сприяння інституц. розвитку держ. служби, 2005. С. 51.13.
25. Матвієнко А. С. Політико-правові засади децентралізації влади в контексті адміністративної реформи в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2010. С. 3.
26. Мельник Я. В. Іноземні моделі та досвіддецентралізації публічного управління, 2020. С. 155–162.
27. Миколук А. В. Робота органів місцевого самоврядування під час воєнного стану, 2023. С. 67–72.
28. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Станом на 1 січня 2024 року. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/905/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_%D1%81

%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BC_%D0%BD%D0%B0_01.01.2024.pdf .

29. На шляху до рівності: Боротьба за соціальну справедливість, 2023. URL: <https://mindscope.biz.ua/borotba-z-nerivnistyu-ta-soczialnoyu-spravedlyvistyu-rol-gromadyan-ta-programy/>.

30. Нові територіальні громади. URL: https://decentralization.ua/newgromada?page=3&area_id=®ion_id=&otg_type_id=&year=2020&sort_by_square=&sort_by_population=&sort_by_villages=&partner_map=.

31. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Одеської області. Розпорядження кабінету міністрів України від 12 червня 2020 року №720-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a720r>.

32. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 20.12.19 №7-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/7-19>.

33. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 3633-IX від 11.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.

34. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 2259-IX від 12.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

35. Р. Наumenко, В. Рильська. - Перспективи використання європейського досвіду при впровадженні сучасної моделі децентралізації влади в Україні. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=902>.

36. Солопова І. В. Європейський досвід проведення реформ системи місцевого самоврядування, 2018. С.19-23.

37. Стратегія економічного та соціального розвитку міста Южного, 2015. 49 с.

38. Харитончук М. В. Зарубіжні концепції і практика децентралізації державного управління : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.04

“Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку”. К., 2000. С. 16.

39. Шкуріна Л. Б. Аналітичний звіт за результатами оцінювання ефективності застосування окремих законодавчих актів щодо децентралізації влади в Україні , 2020. 34 с.

40. Южненська міська громада. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Южненська_міська_громада.

41. Южненська міська територіальна громада. URL: <https://ymtg.gov.ua>.

42. Южненська територіальна громада. URL: <https://decentralization.ua/newgromada/4397>.

43. A. Stoyan, S. Niedzwiecki. Decentralization and democratic participation: The effect of subnational self-rule on voting in Latin America and the Caribbean”. Electoral Studies, 2018. URL: <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2017.12.001>.

44. Decentralization and rural property taxation, 2004. URL: <https://www.fao.org/4/y5444e/y5444e04.htm>.

45. W. Dillinger, M. Fay. From Centralized to Decentralized Governance. IMF, 1999. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1999/12/dillinge.htm>.

46. Why do countries decentralise? OECD, 2020. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e5b9ba7d-en/index.html?itemId=%2Fcontent%2Fcomponent%2Fe5b9ba7d-en>.